

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA
FORSKNINGSETISKA
DELEGATIONEN

Tutkimuseettinen neuvottelukunta

Toimintakertomus | 2016

www.tenk.fi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK

Toimintakertomus | 2016

1 | NEUVOTTELUKUNNAN KOKOONPANO JA KOKOUKSET

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) on opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) asettama asiantuntijaelin, joka käsittelee tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Sen tehtävänä on edistää hyvää tieteellistä käytäntöä ja ennaltaehkäistä tutkimusvilppiä (Asetus tutkimuseettisestä neuvottelukunnasta 1347/1991). OKM asettaa TENKin jäsenet tiedeyhteisön esityksestä kolmivuotiskausiksi.

Vuonna 2013 asetetun neuvottelukunnan toimikausi päättyi 31.1.2016. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimi kansleri emerita **Krista Varantola** Tampereen yliopistosta ja varapuheenjohtajana professori **Markku Helin** Turun yliopistosta. Heidän lisäksi neuvottelukunnassa oli kahdeksan muuta jäsentä:

- yksikön johtaja **Arja Kallio**, Suomen Akatemia
- dosentti, vanhempi tutkija **Jyrki Kettunen**, Arcada
- yliopistonlehtori **Pekka Louhiala**, Helsingin yliopisto
- tutkimusjohtaja **Per Mickwitz**, Suomen ympäristökeskus
- professori **Kirsi Saarikangas**, Helsingin yliopisto
- professori **Ari Salminen**, Vaasan yliopisto
- lakiasiaintoiminnan johtaja **Ari Suomela**, Tekes
- professori **Pirkko Walden**, Åbo Akademi

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti uuden neuvottelukunnan kaudelle 1.2.2016 - 31.1.2019. Puheenjohtajana jatkoi kansleri emerita **Krista Varantola** Tampereen yliopistosta. Varapuheenjohtajaksi nimitettiin yliopistonlehtori **Pekka Louhiala** Helsingin yliopistosta. Heidän lisäksi neuvottelukunnassa oli kahdeksan muuta jäsentä:

- johtava ekonomisti **Kari Hämäläinen**, VATT
- vanhempi tutkija **Jyrki Kettunen**, Arcada
- akatemiaturkija, vararehtori **Erika Löfström**, Helsingin yliopisto, Tallinnan yliopisto
- professori **Rainer Oesch**, Helsingin yliopisto
- akatemiaprofessori **Riitta Salmelin**, Aalto-yliopisto
- tietokeskuksen päällikkö **Sirpa Thessler**, Luonnonvarakeskus
- professori **Risto Turunen**, Itä-Suomen yliopisto
- lakimies **Meri Vannas**, Suomen Akatemia

Väistyvällä neuvottelukunnalla oli toimintakertomuskaudella yksi kokous, jossa myös uusi neuvottelukunta oli läsnä. Tämän lisäksi uusi neuvottelukunta kokoontui vuoden aikana seitsemän kertaa. Joulukuun kokous pidettiin kaksipäiväisen vierailun yhteydessä Lapin yliopistolla.

Neuvottelukunnan sihteerinä toimi pääsihteerinä, dosentti **Sanna Kaisa Spoof**. Neuvottelukunnan sihteeristössä työskenteli osa-aikaisena suunnittelijana FM **Terhi Tarkiainen**. Suunnittelijan toimi on jaettu Tiedonjulkistamisen neuvot-

Tutkimuseettinen neuvottelukunta kaudella 1.2.2016-31.1.2019: Meri Vannas (vas.), Sirpa Thessler, Kari Hämäläinen, Riitta Salmelin, Rainer Oesch, Pekka Louhiala, Erika Löfström, Risto Turunen, Krista Varantola, Jyrki Kettunen.

telukunnan (TJNK) kanssa. TaT **lina Kohonen** toimi projektipäällikkönä TENKin ja TJNK:n yhteisessä *Tiedon jakaminen luo vaikuttavuutta* -hankkeessa (2016 - 2017). Neuvottelukunnan sihteeristöön kuului 2.5.2016 alkaen myös toimistos sihteeri KTK **Kaisu Reiss**. Toimistosihteerin toimi on jaettu Tiedeakatemiaan neuvottelukunnan ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan kanssa.

TENKin sihteeristö työskentelee Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) yhteydessä osoitteessa Snellmaninkatu 13, Helsinki.

2 | ENNALTAEHKÄISEVÄ TOIMINTA, TAPAHTUMAT JA KOULUTUS

TENKin ennaltaehkäisevään eettiseen ohjeistukseen *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012* ovat sitoutuneet kaikki yliopistot, valtaosa ammattikorkeakouluista ja lähes kaikki julkisen rahoituksen piirissä olevat tutkimuslaitokset, Suomen Akatemia ja Valtioneuvoston kanslia. Vuoden 2016 lopussa allekirjoittajatahoja oli yhteensä 77. Kolmikielinen HTK 2012 -ohje on tilattavissa makсутta TENKin toimistolta ja sen pdf-versio löytyy osoitteesta www.tenk.fi.

TENK julkaisi yhteistyössä Suomen yliopistot UNIFI ry:n kanssa laaditun ohjeistuksen *Väitöskirjan ohjaus- ja tarkastusprosessin tutkimuseettiset suositukset yliopistoille*. Ohjeistus käännettiin myös englanniksi ja englanninkielinen

versio tullaan julkaisemaan vuoden 2017 aikana.

Ohjeiden laatimisen lisäksi neuvottelukunnan toiminta painottui erilaisiin kansallisiin ja kansainvälisiin asiantuntijatehtäviin ja verkostoitumiseen tutkimuseettisen toimintakulttuurin parantamiseksi. Tutkijoiden ja jatko-opiskelijoiden neuvontaa ja muuta ennaltaehkäisevää työtä jatkettiin. TENK sai tutkimuseetiikan alaan liittyviä luennointipyyntöjä korkeakouluilta ja muilta tutkimusorganisaatioilta. TENKin puheenjohtaja, eräät jäsenet, pääsihteeri ja projektipäällikkö toimivat tutkimuseetiikan kouluttajina eri puolilla Suomea (LIITE 1). Lisäksi annettiin neuvontaa HTK-loukkausepäilyjen selvittämismekanismista eri tahoille.

Vuonna 2016 TENK järjesti kaksi tutkimuseetiikan alan seminaaria. Vuosittaiseksi tapahtumaksi muodostunut "Etiikan päivä" -seminaari järjestettiin 9.3.2016 Tieteiden talolla Helsingissä (LIITE 4). TENK on päivän pääjärjestäjä. Aiheena oli tällä kertaa tutkimusaineistojen omistajuus.

TENK sekä Akavan Erytysalat, Luonnontieteiden akateemisten liitto, Professoriliitto, Tekniikan Akateemiset TEK ja Tieteentekijöiden liitto järjestivät yhdessä "Vilppiä vai ei" -seminaarin 9.5.2016 Tieteiden talolla Helsingissä. (LIITE 5) Edellä mainittujen seminaarien esityksiä ja videoita on julkaistu TENKin verkkosivuilla.

Joulukuussa 2015 käynnistyi TENKin ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan yhteinen kaksivuotinen *Tiedon jakaminen luo vaikuttavuutta* -hanke, jossa keskitytään vastuullisen tiedeviestinnän ja tekijyyden määrittelemisen kysymyksiin. Hankkeen rahoitus tulee OKM:stä. Hankkeen myötä tuo-

tetaan mm. suositus tieteellisten julkaisujen tekijyydestä sopimiseksi. HTK-prosessin tunnettuutta lisäämään alettiin rakentaa myös uutta tutkijalähtöistä verkkosivustoa, vastuullinentiede.fi. Sivustosta tulee suomalaisen tutkimuseettisen käytännön tietopankki, josta löytyy mm. tapaus-esimerkkejä ja opetusaineistoja, myös englanniksi.

Keväällä 2016 Suomen mediassa kirjoitettiin tiedevilpistä sekä TENKin roolista ja valtuuksista vilpin valvonnassa. Vaikka tiedevilppi on Suomessa harvinaista, vilppiepäilyt ovat lisääntyneet. Osa epäilyistä jää tutkimatta, koska niistä ei osata tai uskalleta tehdä virallista ilmoitusta omalla nimellä. Varmistaakseen, että tutkimusvilpin ennaltaehkäisy on kattavaa ja valvonta ajan tasalla, opetus- ja kulttuuriministeriö tilasi TENKiltä selvityksen hyvää tieteellistä käytäntöä vahvistavista toimenpiteistä. Tässä TENKin käytännön kokemukseen, kansainväliseen vertailuun ja osana selvitystä toteutetun, tutkimusorganisaatioille kohdistetun kyselyn vastauksiin perustuvassa selvityksessä ehdotettiin seuraavia toimenpiteitä:

- a. Tutkimuseettikan organisaatiokohtainen tukihenkilöjärjestelmä käynnistetään tutkijoiden, tutkimusorganisaatioiden ja TENKin välillä.
- b. Suomalaisen vilpintutkintaprosessin ja TENKin tunnettuutta lisätään luomalla tutkijalähtöinen "Etiikkakirjasto"-verkkosivusto neuvonta- ja opetusaineisto-osioineen, eri kieliversioina.
- c. TENK ryhtyy valmistelemaan keinoja vilppiepäilyistä ilmoittamisen helpottamiseksi ja ns. pilliinpuhaltajan suojelemiseksi.
- d. TENKiä vahvistetaan perustamalla sen sihteeristöön toinen asiantuntijatoimi, jotta tutkimusvilpin ennaltaehkäisy ja valvonnan nykytaso voidaan taata ja ehdotetut toimenpiteet toteuttaa.

Pääsihteerin Sanna Kaisa Spoofin laatima selvitys luovutettiin opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasoselle 20.6.2016.

3 | HYVÄN TIETEELLISEN KÄYTÄNNÖN (HTK) LOUKKAUSEPÄILYJEN KÄSITTELEMINEN

3.1. TENKille ilmoitetut HTK-loukkausepäilyt ja todetut loukkaukset

Vuonna 2016 Suomen yliopistot, ammattikorkeakoulut ja muut HTK-ohjeeseen sitoutuneet tutkimusorganisaatiot ilmoittivat TENKille yhteensä 20 uudesta hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyistä. Epäilyt selvitettiin siinä organisaatiossa, missä epäilyn alainen tutkimus oli tekeillä tai tehty. Näistä tapauksista kymmenessä ei katsottu aiheelliseksi käynnistää esiselvitystä.

TENKille saapuneiden ilmoitusten mukaan vuoden 2016 aikana tutkimusorganisaatioissa saatettiin päätökseen yhteensä 19 HTK-tutkintaa, joista osa oli käynnistynyt jo aiemmin. Näistä tutkituista tapauksista kolmessa todettiin hyvän tieteellisen käytännön loukkaus: yhdessä oli kyseessä *plagiointi*, yhdessä *anastaminen* sekä yhdessä *piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä, nimittäin toisen tutkijan osuuden vähättely ja puutteellinen tai epäsiällinen viittaaminen*.

Todettujen HTK-loukkaustapausten anonymisoidut tapauslyhennelmät esitetään kohdassa 3.2.

TENKin selvityksen luovutustilaisuus opetus- ja kulttuuriministeriössä 20.6.2016: opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vas.), TENKin pääsihteerin Sanna Kaisa Spoof ja TENKin jäsen, professori Rainer Oesch.

TENKILLE ILMOITETUT HTK-LOUKKAUSEPÄILYT JA TODETUT HTK-LOUKKAUKSET, LKM		2016	2015	2014	2013	2012	2011
Tutkimusorganisaatioiden viralliset ilmoitukset uusista HTK-loukkausepäilyistä		20	24	23	19	8	13
Tutkimusorganisaatioissa päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa HTK-loukkaus (vilppi tieteellisessä toiminnassa tai piittaamattomuus hyvästä tieteellisestä käytännöstä) todettiin*	<i>Vilppi</i>	2	4	5	2	0	3
	<i>Piittaamattomuus</i>	1	3	1	2	5	0
Tutkimusorganisaatioissa päätökseen saadut HTK-prosessit, joissa ei todettu HTK-loukkausta*		16	17	15	10	5	9

* Luvussa mukana myös ennen ko. vuotta ilmoitettuja tapauksia, jotka on saatu päätökseen ko. vuonna.

3.2. Tutkimusorganisaatioissa todetut HTK-loukkaukset

Tapaus 1: Plagiointi johti tutkielman uudelleen kirjoittamiseen

Yliopistossa hyväksytyssä tekniikan alan diplomityössä todettiin plagiointia. Asia oli paljastunut plagiaatintuntusohjelmassa vuosi tutkielman hyväksymisen jälkeen, kun opiskelija oli käyttänyt osia omasta tutkielmastaan toisessa kurssityössä ja opettaja oli havainnut ne suoraan muista lähteistä otetuiksi. Esiselvityksessä opiskelija myönsi puutteelliset viittaukset, mutta vetosi taitamattomuuteen ja kielellisiin vaikeuksiin. Yliopiston rehtorin päätöksen mukaan opiskelija syyllistyi vilppiin, mutta tekoa ei pidetty tahallisenä. Opiskelija veloitettiin kirjoittamaan tutkielmansa uudelleen ohjaajan valvonnassa.

Tapaus 2: Ohjaajat anastivat opiskelijoidensa aineiston omaan artikkeliinsa

Yhteiskuntatieteiden alan yliopistonlehtori ja emeritusprofessori käyttivät artikkelissaan aineistoa, jonka heidän ohjattavinaan olleet kaksi opiskelijaa olivat keränneet pro gradu -tutkielmaansa varten. Opiskelijoilta ei pyydetty lupaa aineiston käyttöön, heille ei tarjottu mahdollisuutta yhteiskirjoittajuuteen eikä heidän tutkielmaansa viitattu artikkelissa. Asiassa suoritettuna varsinaisen tutkinnan perusteella yliopiston rehtori katsoi epäiltyjen syyllistyneen anastamiseen. Heidät veloitettiin ilmoittamaan julkaisijalleen todetusta hyvän tieteellisen käytännön loukkauksesta. Artikkelin tuli myös lisätä viittaus lähteenä käytettyyn pro gradu -tutkielmaan.

Tapaus 3: Yksi alkuperäisen artikkelin kirjoittajista jätettiin pois artikkelin käännöksestä

Yhteiskuntatieteiden alan tohtorikoulutettava A kirjoitti tutki-

mushankkeen johtaja B:n kanssa suomenkielisen artikkelin, jonka pohjana olleen aineiston A oli kerännyt ja analysoinut. Artikkelin merkittiin tekijäksi myös tohtorikoulutettava C. Myöhemmin A huomasi, että B ja C olivat julkaisseet englanniksi saman sisältöisen artikkelin. Englanninkielisessä artikkelissa oli viitattu suomenkieliseen artikkeliin ikään kuin ne olisivat erilliset.

Yliopiston suorittamassa esiselvityksessä oli kuitenkin katsottu, että englanninkielinen artikkeli erosi suomenkielisestä siinä määrin, ettei A:ta tullut mainita kirjoittajana. Päätökseen tyytymätön A oli pyytänyt asiasta TENKin lausunnon, jossa TENK katsoi, ettei asia ollut tullut vielä selvitettyksi ja yliopiston oli aloitettava asiassa varsinainen tutkinta. Tutkintaryhmän loppuraportin perusteella yliopisto päätti, että B ja C olivat sittenkin syyllistyneet piittaamattomuuteen hyvästä tieteellisestä käytännöstä, mikä ilmeni toisen tutkijan osuuden vähätteleminenä ja puutteellisenä tai epäasiallisena viittaamisena.

Myös B ja C olivat tehneet A:sta HTK-ilmoituksen, jossa he väittivät A:n syyllistyneen vilppiin esittämällä tekaistuja havaintoja ja vääristelemällä haastatteluaineistoaan. Yliopisto kuitenkin katsoi, ettei A ollut syyllistynyt hyvän tieteellisen käytännön loukkaukseen.

3.3. TENKiltä pyydetty ja TENKin antamat HTK-lausunnot

Vuonna 2016 TENK vastaanotti yhteensä yhdeksän uutta, hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyihin liittyvää lausuntopyyntöä. Yhdessä tapauksessa ei lausuntoa annettu, sillä asia ei kuulunut TENKin toimivaltaan. Neljän tapauksen käsittely jatkui seuraavalle vuodelle. Näin ollen TENK antoi yhteensä kahdeksan HTK-lausuntoa vuonna 2016.

Seuraavassa TENKin vuonna 2016 antamat HTK-lausunnot anonymisoituina lyhennelminä:

Lausunto 1: Yritysyhteistyössä laaditun julkaisun tekijä ei kuulunut HTK-ohjeen piiriin

Kasvatustieteen tutkija havaitsi väitöskirjansa tekstiä yliopiston ja kaupallisen yrityksen yhteistyönä laaditussa julkaisussa ja teki asiasta HTK-ilmoituksen. Yliopisto kuitenkin katsoi, ettei ole toimivaltainen käsittelemään asiaa, koska kyseisen julkaisun kirjoittaja ei kuulunut yliopiston henkilökuntaan. Tutkija pyysi asiassa TENKin lausuntoa. TENK katsoi yliopiston toimineen HTK-ohjeen mukaisesti jättäessään asian tutkimatta.

Lausunto 2: Lehdistötiedotteesta tuli käynnistää esiselvitys

HTK-ilmoituksen mukaan yliopiston tekniikan alan hankkeessa oli syyllistytty piittaamattomuuteen hyvästä tieteellisestä käytännöstä esittämällä julkisuudessa harhaanjohtavia ja vääristeleviä tietoja tutkimuksen tuloksista, tulosten tieteellisestä merkityksestä ja niiden sovellettavuudesta. Epäilykset olivat syntyneet hankkeen tuloksia esittelevän lehdistötiedotteen perusteella. Ilmoituksen tekijä ei pyynnöstään huolimatta saanut nähdäkseen tiedotteen taustalla ollutta tutkimusta. Hän teki asiasta yliopistolle HTK-ilmoituksen, mutta yliopisto ei käynnistänyt prosessia. Kun tutkimusryhmää kohtaan esitetään vakava syytös, on TENKin näkemyksen mukaan kaikkien osapuolten etu, että asia selvitetään HTK-prosessissa. TENKin lausunnon saatuaan yliopisto käynnisti HTK-prosessin mukaisen esiselvityksen.

Lausunto 3: Pitkä kiista tekijyydestä vaati laajemman tutkinnan

Yliopiston entinen tohtoriopiskelija A esitti epäilyn, että hänen kanssaan samassa luonnontieteiden alan tutkimushankkeessa työskennellyt tutkija B olisi plagioinut hänen diplomityötään sekä lisensiaattityössään että väitöskirjassaan. HTK-prosessissa kävi ilmi, että B oli plagioinut diplomityötä sekä suoraan että mukaillen useaan otteeseen. Samassa asiavyhdessä selvitettiin myös laajemmin laitoksen julkaisukäytäntöjä, mutta vaikka ne monelta osin todettiin epäselviksi, varsinaista HTK-loukkausta ei esiselvityksen jälkeen voitu näyttää toteen.

A kuitenkin katsoi, että tapaukset toisistaan erottanut HTK-prosessi ei ollut kaikilta osin ollut puolueeton. Yliopisto ei käynnistänyt asiassa varsinaista tutkintaa sen selvittämiseksi, olisiko hänet pitänyt mainita tekijänä konferenssijulkaisuissa. Hän myös huomautti tutkinnan pitkästä kestosta. Kaikkinensa kaksi HTK-tutkintaa sisältänyt prosessi kesti noin 13 kuukautta.

TENK piti asian laajuuden ja laadun vuoksi perusteltuna, että tapaukset käsiteltiin erikseen. Ne kohdistuivat eri tutkimuksiin ja epäiltyinä olivat eri henkilöt. TENK myös katsoi, että olosuhteet huomioon ottaen esiselvitys oli suoritettu kohtuullisessa ajassa.

Koska osapuolilla oli hyvin eriävä näkemys tapahtumien kulusta, oli kaikkien osapuolten etu, että asian selvittämiseen osallistuisi myös tutkivan organisaation ulkopuolisia puolueettomia asiantuntijoita. Näin ollen TENK katsoi, että tapauksessa tuli suorittaa varsinainen HTK-tutkinta.

Lausunto 4: Ammattikorkeakoulu ei voinut jättää käsittelemättä opettajaansa kohdistunutta epäilyä

Tutkija A oli tehnyt ammattikorkeakoulun rehtorille HTK-ilmoituksen, jossa hän epäili ammattikorkeakoulun tekniikan alan lehtorin B syyllistyneen toisen tutkijan työn epäasialliseen vaikeuttamiseen kirjoittamalla A:sta julkisuudessa halventavasti ja vähättelevästi. Rehtori kuitenkin katsoi, ettei asia kuulu HTK-ohjeen soveltamisalaan, koska B ei osallistu ammattikorkeakoulussa tieteelliseen tutkimustoimintaan. Lausunnonaan TENK katsoi, että ammattikorkeakoulu oli tehnyt menettelytapavirheen päätöksessään, jonka mukaan HTK-ohje ei koske lehtoria B. TENK katsoi, että ammattikorkeakoulut ovat tutkimusorganisaatioita ja niiden opetushenkilökunta kuuluu korkeakoulun tiedeyhteisöön. Heidän tulee siksi noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä myös tiedeyhteisön ulkopuolisissa vuorovaikutustilanteissa, myös sosiaalisessa mediassa, jos asiayhteys liittyy heidän opetus- tai tutkimusalaansa. TENK katsoi, että ammattikorkeakoulun on tehtävä päätös esiselvityksen käynnistämisestä tai käynnistämättä jättämisestä, ja päätös on perusteltava.

TENKIN ANTAMAT LAUSUNNOT, LKM	2016	2015	2014	2013	2012	2011
TENKin vastaanottamat uudet HTK-prosessiin liittyneet lausuntopyynnöt	9	11	11	5	8	8
TENKin antamat HTK-prosessiin liittyneet lausunnot (mukana myös eri lausuntopyyntöjä kuin edell. kohdassa)	8	8	4	5	5	7
HTK-lausunnon laatiminen kesken 31.12.	5	3	2	-	1	2
TENKin muut kuin HTK-prosessiin liittyvät asiantuntijalausunnot	1	-	-	1	4	1

TENK ei ottanut kantaa siihen, oliko HTK-loukkausta tapahtunut, koska asiaa ei ollut vielä käsitelty ammattikorkeakoulun HTK-prosessissa.

Lausunto 5: Yliopisto tutki tekijä- ja aineistokiistan mutta jätti lopputuloksen auki

Lääketieteen tutkija A oli esittänyt entiselle yliopistotyöntekijälleen epäilyn, että saman alan professori B ja nuorempi tutkija C olisivat yhteisartikkelin kirjoittajina syyllistyneet sekä anastukseen, vääristelyyn ja kuvamanipulaatioon että A:n ansioiden vähättelyyn. A oli toiminut yliopistolla sekä artikkelin taustalla olleen tutkimushankkeen vastuullisena tutkijana että C:n väitöskirjan ohjaajana. Kuitenkaan A:n tieteellistä panosta ei mainittu artikkelissa. Sen sijaan A:n mukaan B:n ansiot tutkimushankkeessa on artikkelissa esitetty harhaanjohtavasti, eikä B:n nimi olisi kuulunut artikkelin kirjoittajaluetteloon. Hankkeen edetessä C oli työskennellyt osan aikaa ulkomaisessa yliopistossa. Artikkelin mukaan suurin osa tutkimuksen eläinkokeista oli tehty siellä, mutta A:n mukaan ne oli tehty hänen johdolla Suomessa.

Suoritettua HTK-tutkinnassa todettiin A:n olleen osittain oikeassa kokeiden suorituspaikan suhteen, mutta asian taustalla vaikutti myös osapuolten välille syntynyt kiista aineiston käyttöoikeuksista. Asian tutkintaa oli vaikeuttanut se, että ulkomainen yliopisto ei suostunut asiassa yhteistyöhön. HTK-prosessin mukaan C oli artikkelin ensimmäisenä kirjoittajana vastuussa aineistojen keruusta ja sisällöstä, mutta myös B oli syyllistynyt A:n tekijyyden vähättelyyn. Tutkintaryhmä löysi moitittavuutta myös kiistanalaista hanketta hallinnoineen yksikön toimintatavoissa. HTK-prosessin päätteeksi yliopisto ei kuitenkaan todennut, oliko asiassa tapahtunut HTK-loukkaus vai ei. Tutkija A oli tyytymätön päätökseen.

TENKin mukaan jokaisen alkuperäisessä HTK-ilmoituksessa esitetyn epäilyn osalta olisi yliopiston päätöksessä pitänyt erikseen todeta, olisiko kyseessä HTK-loukkaus. TENK pyysi yliopistoa täydentämään päätöstään HTK-loukkaukskriteeristöön tukeutuen.

Lausunto 6: Puutteet tutkielman viittauskäytännöissä eivät olleet plagiointia

Yliopisto sai ilmoituksen plagiointiepäilyistä, joka koski yliopistossa hyväksytyä yhteiskuntatieteen alan pro gradu -tutkielmaa. Asiassa suoritettua esiselvityksessä todettiin tutkielman kirjallisuuskatsauksen sisältävän muutamia virheitä viittauskäytännöissä mutta ei varsinaista plagiointia.

Epäilyn esittäjä pyysi TENKiltä lausuntoa siitä, oliko yliopisto menetellyt oikein rajatessaan käsittelynsä vain kiistanalaiseen kohtiin ja oliko tutkielman kirjoittaja syyllistynyt plagiointiin. Lausunnonaan TENK kuitenkin katsoi, että esiselvi-

tys oli toimitettu asianmukaisesti ja yliopisto oli perustellusti voinut rajata esiselvityksensä koskemaan vain alkuperäisen HTK-ilmoituksen kohdetta. Näin yliopisto saattoi menetellä myös siksi, ettei esiselvityksessä ilmennyt merkkejä epäilyä ilmoitettua laajemmasta vilpistä. TENKin mukaan puutteet kirjallisuuskatsauksen viittauskäytännöissä eivät riittäneet täyttämään plagioinnin tunnusmerkkejä ja puutteet oli tul- lut huomioida tutkielman arvostelussa.

Lausunto 7: Ansioluettelon merkintöjä hankitusta rahoituksesta tuli täsmentää

Yliopistossa tekniikan alan tutkimushankkeessa vastuullisena tutkijana toiminut professori A teki HTK-ilmoituksen, joka koski hanketta hänen jälkeensä johtaneen professori B:n ansioluetteloa. A katsoi B:n sisällyttäneen ansioluettelonsa merkintöjä A:n hankkimasta rahoituksesta. Lisäksi hän syytti B:tä siitä, että tämä olisi lisännyt nimensä tekijäluetteloon kahteen artikkeliin, joiden laatimiseen hän ei ollut osallistunut. Esiselvityksen perusteella asiassa ei ollut tapahtunut HTK-loukkausta.

Päätökseen tyytymätön A pyysi asiassa lausuntoa TENKiltä. TENK katsoi, että B:n menettely ansioluettelon merkintöjen osalta oli ollut jossain määrin vastuutonta ja moitittavaa ja hänen tuli huolehtia ansioluettelonsa muuttamisesta siten, ettei se ole harhaanjohtava.

Artikkeleiden tekijyyttä koskeneen kysymyksen osalta TENK yhtyi yliopiston arvioon siitä, ettei asiassa ollut tapahtunut HTK-loukkausta. Kyseisellä tieteenalla vallitsevan käytännön mukaan yhteisjulkaisun tekijäluetteloon ensimmäiseksi merkitty henkilö on voinut päättää, ketkä muut henkilöt tulevat mainituiksi tekijäluettelossa.

Lausunto 8: Tieteellinen toimittajuus ja päätoimittajan vastuu

Humanistisen alan tohtori A epäili saman alan professori B:n syyllistyneen anastukseen sekä tutkijan työn epäasialliseen vaikeuttamiseen ja viivyttämiseen, koska A:n nimeä ei mainittu toimittajana tieteellisessä artikkelikokoelmassa, jonka päätoimittajana B toimi. Kun A teki asiasta HTK-ilmoituksen yliopistolle, ei teosta oltu vielä julkaistu, mutta B oli ilmoittanut A:lle, että tämän työ teoksen toimittajakunnassa oli päättynyt. A:n mukaan toimittajastatus kuului hänelle, koska hän oli osallistunut toimitustyöhön koko kirjahankkeen ajan ja myös kirjan idea oli alun perin hänen. B katsoi, että A ei ollut tehnyt työtään toimittajakunnan sopimassa aika- taulussa. Toimitustyöstä ei missään vaiheessa ollut tehty kirjallisia sopimuksia, ja osapuolilla oli eriävä näkemys siitä, mitä asiasta oli muutoin sovittu. Yliopiston suorittaman HTK-esiselvityksen mukaan B ei ollut syyllistynyt HTK-loukkaukseen.

TENKin mukaan toimittajuus ei ole riippuvainen siitä, osallistuuko henkilö konkreettisesti tekstien muokkaamiseen ja toimittamiseen, vaan toimittajuus liittyy myös tieteelliseen / henkiseen panokseen. TENK ei lausunnoissaan kuitenkaan arvioinut A:n tieteellisen kontribuution riittävyyttä kirjan toimittajuuteen, koska A oli itse luopunut oikeuksistaan prosessin kuluessa, vaikkakin sittemmin yksipuolisesti peruuttanut luopumisensa. TENKin mukaan olisi ollut päätoimittaja B:n vastuulla yrittää sopia tapausta tilanteessa, jolloin teosta ei ollut vielä julkaistu. Koska kyseisen laiminlyönti ei ollut kuitenkaan törkeä, ei tapausta olisi välttämättä tullut tarkastella piittaamattomuutena HTK:sta. Anastuksesta ei ollut kyse, koska A:n osuus kirjahankkeessa mainittiin kirjan esipuheessa eikä B:n nimeä oltu merkitty julkaisuun tekijäksi. TENK piti kuitenkin moitittavana sitä, että kirja julkaistiin kyseisen yliopiston omassa julkaisusarjassa, eikä jääty odottamaan HTK-prosessin lopputulosta. TENKin mukaan yliopisto oli toiminut HTK-ohjeen mukaisesti, kun se katsoi, että B ei ollut syyllistynyt HTK-loukkaukseen.

HTK-prosessin ollessa kesken B teki HTK-loukkauksilmoituksen A:n toiminnasta. TENK laati lausuntonsa pelkästään alkuperäiseen HTK-ilmoitukseen liittyvän aineiston pohjalta.

4 | IHMISTIETEIDEN EETTINEN ENNAKKOARVIOINTI

TENKin *Humanistisen, yhteiskuntatieteellisen ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettiset periaatteet ja ehdotus eettisen ennakkoarvioinnin järjestämiseksi* -ohjeistukseen oli vuoden 2016 lopussa sitoutunut yhteensä 58 organisaatiota.

TENK koordinoi ihmistieteiden alan tutkimuksen eettistä ennakkoarviointia ja edistää alueellisten ja organisaatio-kohtaisten eettisten toimikuntien yhteistyötä.

TENKin toimisto seuraa ennakkoarvioinnin tilannetta korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa keräämällä vuosittain tietoa toimikuntien käsittelemistä tapauksista. TENKin toimisto myös ylläpitää toimikuntien yhteystietolistaa.

Eettisten toimikuntien käsittelemien lausuntopyyntöjen määrät ovat jatkaneet kasvuaan edellisvuosista, mikä on

luonut painetta eettisten toimikuntien työskentelylle. Osa toimikunnista on uusunut ja täydentänyt ohjeistuksiaan ja myös sähköisten lausuntopyyntöjärjestelmien käyttöönottoa on kokeiltu. Ammattikorkeakouluissa eettisen ennakkoarvioinnin tarve on ollut selvästi yliopistoja ja tutkimuslaitoksia vähäisempää.

Toimikuntien vastaanottamat lausuntopyyntöjä ovat monesti puutteellisia. Ongelmia on mm. tutkimussuunnitelman tarkkuudessa, aineistonhallintasuunnitelmassa sekä tiedotteiden ja suostumuslomakkeiden selkeydessä.

Eettiset toimikunnat arvioivat etenkin sosiaalisen median aineistojen käytön lisääntyvän ihmistieteellisessä tutkimuksessa, jolloin myös tietosuoja- ja henkilörekisterikysymykset tulevat lisääntymään. Kansainvälisten ja monitieteisten tutkimushankkeiden yleistyessä useampien toimikuntien roolit ja toimivaltasuhteet nousevat esiin.

Kansainvälisten tutkimushankkeiden haasteista keskusteltiin myös TENKin eettisille toimikunnille järjestämässä keskustelutilaisuudessa 15.11.2016. Lisäksi tilaisuudessa tiedotettiin tutkimusetiikan kentän ajankohtaisista asioista. Alustajina olivat Helsingin yliopiston eettisen toimikunnan puheenjohtaja Erika Löfström ja Jyväskylän yliopiston eettisen toimikunnan puheenjohtaja **Hannakaisa Isomäki** sekä Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan ETENEn pääsihteeri **Ritva Halila**.

5 | YHTEISTYÖ, ALOITTEET SEKÄ JULKAISU- JA TIEDOTUSTOIMINTA

TENK jatkoi tutustumista tutkimuseettiseen tilanteeseen yliopistokaupungeissa pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Päättyneenä vuonna neuvottelukunnan jäsenten ja sihteeristön opintomatkan kohteeksi valikoitui Rovaniemi. Rehtori **Mauri Ylä-Kotola** ja eettisen ennakkoarvioinnin neuvottelukunnan puheenjohtaja, professori **Markku Vieru** isännöivät vierailua Lapin yliopistolla 7.-8.12.2016. TENK tapasi muun muassa yliopiston eettisen toimikunnan edustajia, Lapin ammattikorkeakoulun vararehtori **Reijo Tolpin** sekä Arktisen keskuksen tutkijoita. Vierailun yhteydessä tutustuttiin myös Arktikumin näyttelyihin.

IHMISTIETEIDEN EETTISTEN TOIMIKUNTIEN KÄSITTELEMÄT TAPAUKSET, LKM	2016	2015	2014	2013
Eettisen ennakkoarvioinnin lausuntopyyntöt	392	341	303	265
Eettisten toimikuntien antamat lausunnot	324	295	287	243
Palautetut lausuntopyyntöt (ei lausuntoa tai kielteinen lausunto korjausvaatimuksin)	65	49	52	42

Euroopan kansallisten tutkimuseettisten toimistojen verkoston ENRIO:n kokous Bratislavassa 20.10.2016

TENK:n sihteeristö teki yhteistyötä kansallisten eettisten neuvottelukuntien, Tiedekatemia-in neuvottelukunnan ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan kanssa muun muassa Etiikan päivän järjestelyissä. TENK toimi myös aktiivisena TSV-yhteisön jäsenenä.

Neuvottelukunnan jäsenet ja pääsihteeri verkostoituvat ja tiedottavat TENK:n toiminnasta pitämällä seminaariesitelmää (LIITE 1) sekä julkaisemalla artikkeleita ja antamalla haastatteluita (LIITE 2). TENK julkaisi toiminnastaan myös uuden kolmikielisen esitteen, joka on ladattavissa neuvottelukunnan verkkosivuilta.

TENK:n jäsenet toimivat aktiivisesti sekä valtakunnallisissa että paikallisissa eettisissä toimikunnissa ja työryhmissä (LIITE 3).

TENK seurasi tutkimuseetiikkaan liittynyttä julkaisutoimintaa ja mediakeskustelua sekä otti niihin osaa. TENK seurasi myös avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallista ja kansainvälistä kehitystä.

6 | KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

TENK:n puheenjohtaja toimii Suomen edustajana All European Academies ALLEAn tutkimuseetiikkaa käsittelevässä Science and Ethics -pysyväiskomiteassa sekä etiikkakomitean sisäisessä editointityöryhmässä, jonka tehtävänä oli päivittää European Code of Conduct on Research Integrity vuodelta 2011.

Pääsihteeri toimii Euroopan kansallisten tutkimuseettisten toimistojen verkoston ENRIO:n strategiaryhmän jäsenenä. ENRIO:n kevätkokous pidettiin Ljubljanassa ja syyskokous Bratislavassa ja Wienissä. Lisäksi TENKillä on aktiiviset yhteistyösuhteet pohjoismaisiin toimijoihin kuten NordForskiin ja muihin alan asiantuntijatahoihin.

Tutkimuseetiikan eurooppalainen Horizon 2020 -rahoitteinen kolmivuotinen verkostoprojekti European Network of Research Ethics and Research Integrity (ENERI) käynnistyi 1.9.2016. Projektin tavoitteena on luoda tutkimuseetiikan eurooppalaisten toimijoiden (research ethics ja research integrity) verkosto, kehittää koulutus- ja muita resursseja, luoda tutkimuseetiikan asiantuntijatietokanta, sekä tukea sellaisia maita, joissa tutkimuseetiikan infrastruktuuri on vielä kehittyvässä vaiheessa. TENK ja Helsingin yliopisto ovat olleet mukana projektin suunnitteluvaiheessa. Projektissa ovat mukana partnereina mm. ALLEA, ENRIO ja Helsingin yliopisto, jossa TENK:n jäsen Erika Löfström toimii projektin work package leaderinä. Kyseisen WP:n tavoitteena on toteuttaa tutkimuseetiikan asiantuntijaopetus suunnitelmat.

TENK:n sihteeristö kutsui marraskuussa 2016 vieraakseen Norjan kansallisen tutkimuseettisen toimielimen sihteeristöstä johtaja **Torkild Vintherin** (The National Commission for the Investigation of Research Misconduct) ja henkilöstöjohtaja **Torun Ellefsenin**. He jakoivat kokemuksiaan vuodesta 2009 alkaen verkossa toimineesta etiikkakirjastosivustostaan (www.etikkom.no/en/library).

7 | HENKILÖSTÖ JA TALOUS

TENKin toimintasuunnitelma laaditaan neuvottelukunnan kolmivuotiselle toimikaudelle. Kullekin kalenterivuodelle vahvistetaan kuitenkin erikseen toiminnan painopisteet talousarvion laadinnan yhteydessä.

OKM oli osoittanut TENKille vuodelle 2016 toimintamäärärahaa 132 400 €. Tästä 37 000 € käytettiin varsinaisen toiminnan kuluihin kuten julkaisu-, seminaari- ja matkakuluihin. Joulukuussa 2015 käynnistyi TJNK:n kanssa yhteinen kaksivuotinen hanke *Tiedon jakaminen luo vaikuttavuutta*, jonka kokonaisrahoitus on 200 000 €. Loppuvuodesta 2016 OKM myönsi TENKille erillisen avustuksen 20 000 € tutkimusetiikan tukihenkilöjärjestelmän käynnistämiseen ja tukihenkilöiden kouluttamiseen.

TENKillä oli vuonna 2016 yksi päätoiminen työntekijä, pääsihteeri, sekä yhteinen suunnittelija TJNK:n kanssa. TSV tarjosi TENKille talous- ja henkilöstöhallinnon, verkkoyhteydet, tietotekniikkapalveluita sekä kolmen neuvottelukunnan kesken jaetun toimistosihteerin palvelut. Tieteiden talon tilat olivat maksutta käytettävissä kokouksia ja seminaareja varten.

Tämä toimintakertomus on esitelty tutkimuseettisen neuvottelukunnan kokoukselle 6. huhtikuuta 2017.

Krista Varantola
Puheenjohtaja

Sanna Kaisa Spoof
Pääsihteeri

Etiikan päivä -seminaari järjestettiin 9.3.2016 Tieteiden talolla Helsingissä. Teemana oli tutkimusaineistojen omistajuus.

LIITE 1

Tutkimuseetiikkaan liittynyt opetus, esitelmät ja pyydetty puheenvuorot

Puheenjohtaja **Krista Varantola**

- Kuka omistaa tiedon? Etiikan päivä -seminaari, Helsinki 9.3.2016.
- Autonomy of Universities and codes of responsible conduct of research at research institutions, ENRIOn kokous ja seminaari, Ljubljana 14. - 15.4.2016.
- Update of The European Code of Conduct for Research Integrity from 2011, esitelmä, European University Association (EUA):n yliopistojen arviointiohjelman – (IEP) Institutional evaluation programme vuosikokous, Lausanne 1.10.2016
- Vastuullinen tiedeviestintä, tekijyys ja väitösprosessi -työpaja Turun yliopiston väitösohjaajille, Turku 16.5.2016.
- Update of The European Code of Conduct for Research Integrity from 2011. Work in progress report, Oulu 2.11.2016
- Responsible conduct of research (RCR) Whose responsibility?, esitelmä koulutustilaisuudessa, Tampere 29.11.2016.

Varapuheenjohtaja **Pekka Louhiala**

- Tutkimuseetiikkaa lääke- ja terveystieteilijöille -kurssi (2 op), Helsingin yliopisto, Biomedicum, Helsinki 19.-28.1.2016.
- Tutkimuseetiikka, luento, Helsingin yliopisto, Biomedicum, Helsinki 9.2.2016.
- Tutkimusvilppi, luento, Tampereen yliopisto, FinnMedi, Tampere 22.2.2016.
- Research ethics, luento, Helsingin yliopisto, Farmakologian kesäkoulu, Espoo 10.6.2016.

Pääsihteeri **Sanna Kaisa Spoof**

- Tekijyyteen ja kirjoittajuuteen liittyvät haasteet tutkimusryhmien ja TENKin arjessa. - Tutkimusryhmät ja tutkimusaineistojen käyttöoikeus -työpaja. Etiikan päivä -seminaari, Helsinki 9.3.2016.
- TENK, tutkimus ja yhteiskunta. - Valtioneuvoston kanslian ja ministeriöiden ns. TEA-työryhmän aamukahvit 6.4.2016.
- Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) ja sen loukkausten tunnistaminen sekä vilppiäilyjen tutkinta HTK-prosessissa. - Vilppiä vai ei? Tutkimuseettinen seminaari. AKAVAn liittoja ja TENK, Helsinki 9.5.2016.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauksia 2016. - ATT-hankkeen asiantuntijaryhmä 1.6.2016.
- ETINED-verkoston esittely. - ENRIOn kokous, Bratislava 20.10.2016.
- Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) ja sen loukkausten tunnistaminen sekä vilpin tutkinta HTK-prosessissa. - Etiikkaseminaari, Oulun yliopisto 2.11.2016
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja tekijyys tapausmerkkien valossa. - Tieteen ja taiteen tekijyys tänään. Vastuullinen tiedeviestintä ja tekijyys -hankkeen työpaja, Helsinki 30.11.2016.

Jäsen **Kari Hämäläinen**

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta ja tutkimuseetiikka, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki 28.9.2016.

Jäsen **Jyrki Kettunen**

- Hyvä tieteellinen käytäntö ja tutkimuseetiikka, sosiaali- ja terveysalan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa opiskeleville osana menetelmäopintoja, Arcada.

Jäsen **Erika Löfström**

- Whose responsibility is it anyway? Core concepts and practice at LERU universities to identify and develop good practices in research integrity, esitelmä, Marie Skłodowska-Curie Actions Conference ESOF (European Science Open Forum) Satellite Event "Research and Society", Euroopan komissio, Manchester 28.-29.7.2016.
- Lapsi- ja nuorisotutkimuksen ajankohtaisia haasteita: Havainnot eettisen ennakoarvioinnin näköalapaikalta, esitelmä, Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikan muuttuvat kentät -tapahtuma, Nuorisotutkimusseura ry, Helsinki 27.5.2016.
- LERU Integrity Forum ja "Approaches to ongoing education and training for post-graduate students and early career researchers" -teemaryhmän raportointi, Lund 8. - 9.3.2016.

Jäsen **Sirpa Thessler**

- Responsible conduct of research and procedures for handling allegations of misconduct in Finland, esitelmä, Maanmittauslaitos, Iltapäivätohtorin vastaanotto, Helsinki 12.4.2016.

Projektipäällikkö **Iina Kohonen**

- Tekijänoikeus ja hyvä tieteellinen käytäntö, esitelmä yhdessä Maria Rehbinderin kanssa, Esittävien taiteiden tutkimuskeskus (Tutke), Teatterikorkeakoulu, Helsinki 12.2.2016.
- Tutkimusryhmät ja tutkimusaineistojen käyttöoikeus, Etiikan päivä -seminaari, Helsinki 9.3.2016.
- Vastuullinen tiedeviestintä, tekijänoikeus ja väitösprosessi -työpaja Turun yliopiston väitösohjaajille, Turku 16.5.2016.
- Hanke-esittely Tohtorikouluverkostolle, Aalto-yliopisto, Helsinki 2.6.2016.
- Tutkija, ketä edustat? -työpaja julkisuudessa esiintyville asiantuntijoille, Liikuta tiedosta - tiedeviestinnän päivä, Helsinki 3.6.2016.
- Tieteen ja taiteen tekijänoikeus tänään: Yhtymäkohtia, ongelmia ja toimintaehdotuksia -työpaja yhteistyössä Taide, tekijänoikeuden muutos ja tekijänoikeus -tutkimushankkeen kanssa, Helsinki 30.11.2016.
- Hanke-esittely keskustelutilaisuudessa tieteen veikkausvoittovaroista valtionavustuksia saaneille tahoille, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki 7.6.2016.
- Hanke-esittely, Näkökulmia viestinnän tutkimukseen ja ammattikäytäntöihin, Itä-Suomen yliopisto, Historia- ja maantieteiden laitos, Joensuu 16.11.2016.

LIITE 2

Tutkimuseetiikkaan liittyvät julkaisut ja annetut haastattelut sekä muu tutkimuseetiikkaan liittynyt esiintyminen mediassa

Puheenjohtaja **Krista Varantola**

- Haastattelu, Helsingin Sanomat 7.2.2016.
- "Vilppiepäily on raskas asia tutkijalle ja tiedeyhteisölle", mielipide, Helsingin Sanomat 14.2.2016.
- "TENK valvoo vaan ei tutki", mielipide, Turun Sanomat 16.2.2016.
- Haastattelu, Turun Sanomat 20.11.2016.

Varapuheenjohtaja **Pekka Louhiala**

- Haastattelu, Yliopisto-lehti 3/2016.

Pääsihteeri **Sanna Kaisa Spoof:**

- "Vilppiepäily on raskas asia tutkijalle ja tiedeyhteisölle", mielipide, Helsingin Sanomat 14.2.2016.
- "TENK valvoo vaan ei tutki", mielipide, Turun Sanomat 16.2.2016.
- Haastattelu, Yle Radio1, Ykkösaamu 1.3.2016.
- Haastattelu, Suomenkuvalehti.fi 11.5.2016.
- Haastattelu, Acatiimi 5/2016.
- Haastattelu, Helsingin Sanomat 16.6.2016.
- Haastattelu, Yle Uutiset 20.6.2016.
- Haastattelu, STT 20.6.2016.
- Haastattelu, HS.fi 20.6.2016.
- Haastattelu, Helsingin Sanomat 21.6.2016.
- Sanna Kaisa Spoof: Selvitys hyvän tieteellisen käytännön edistämisestä ja tutkimusvilpin valvonnan vahvistamisesta Suomessa erityisesti valistusta ja tutkijoiden neuvontaa lisäämällä sekä vilppiepäilyistä ilmoittamista tukemalla. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan selvitys opetus- ja kulttuuriministeriölle 20.6.2016.
- Spoof, Sanna Kaisa & Varantola, Krista & Louhiala, Pekka: Response from the Finnish Advisory Board on Research Integrity, TENK. - Pyydetty vastine artikkeliin Räsänen, Liisa & Moore, Erja: Critical evaluation of the guidelines of the Finnish Advisory Board on Research Integrity and of their application Research Integrity and Peer Review, 2016 1:15.

Jäsen **Erika Löfström**

- Huotari, E., Löfström, E & Kupila, P. (2016). Plagiaatintunnistusjärjestelmä tekstintarkistuksessa ja tieteellisen kirjoittamisen ohjauksessa – Opettajien ja opiskelijoiden kokemuksia järjestelmän vakiinnuttamisvaiheesta. *Yliopistopedagogiikka*, 23(2), 1-15. https://yliopistopedagogiikka.files.wordpress.com/2016/12/2016_02_huotari.pdf
- Löfström, E. (2016). Role-playing institutional academic integrity policy-making: using researched perspectives to develop pedagogy. *International Journal for Educational Integrity*, 12:5, 1-14. DOI 10.1007/s40979-016-0011-0, <http://link.springer.com/article/10.1007/s40979-016-0011-0>
- Löfström, E. (2016). Academic Integrity in Social Sciences. T. Bretag (Ed.) *Springer Handbook on Academic Integrity*. Springer Reference Works. Springer. DOI 10.1007/978-981-287-079-7_47-1
- Hyytinen, H. & Löfström, E. (2016). Reactively, proactively, implicitly, explicitly? Academics' teaching conceptions of research ethics and integrity. *Journal of Academic Ethics*. DOI 10.1007/s10805-016-9271-9.
- Hyytinen, H., Löfström, E., & Lindblom-Ylänne, S. (early online version, 2016). Beginning students' problems in academic writing. *Scandinavian Journal of Education*. <http://dx.doi.org/10.1080/00313831.2016.1147072>
- Vehviläinen, S., Pyhältö, K., Lindblom-Ylänne, S., Löfström, E., Nevgi, A & Kaartinen, M. (2016). Handledning av vetenskapliga arbetsprocesser. I S. Lindblom-Ylänne, A. Nevgi, (toim. Yliopisto-opettajan käsikirja, 2009) & B. Lindfors, M. Londen, E. Löfström, Å. Mickwitz (red. för svenska upplagan) *Handbok i universitetspedagogik* (pp. 338-376). Universitetspedagogiska forsknings- och utvecklingsenheten. Helsingfors universitet.

Projektipäällikkö **Iina Kohonen**

- Haastattelu, Portti-Verkkolehti, Näkökulmia Avoimuuteen 24.3.2016.
- Haastattelu, Suomen Hammaslääkärilehti 8/2016.
- Haastattelu, Kaleva 10.10.2016.

•

LIITE 3

Jäsenyydet tutkimuseettisissä toimielimissä

Puheenjohtaja **Krista Varantola:**

- All European Academies ALLEA, Science and Ethics -pysyväiskomitea, jäsen
- ALLEAn etiikkakomitean sisäisen editointityöryhmän jäsen (European Code of Conduct on Research Integrity -suosituksen päivitys)

Varapuheenjohtaja **Pekka Louhiala**

- Helsingin yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan tutkimuseettinen toimikunta, puheenjohtaja

Pääsihteeri **Sanna Kaisa Spoof**

- European Network of Research Integrity Offices ENRIOn strategiaryhmä, jäsen
- The Pan-European Platform on Ethics, Transparency and Integrity in Education (ETINED) –verkoston ja sen ohjausryhmän jäsen.

Jäsen **Jyrki Kettunen**

- Pääkaupunkiseudun ammattikorkeakoulujen ihmistieteiden eettinen toimikunta (Arcada, Diak, Humak ja Metropolia), puheenjohtaja
- Yrkeshögskolan Arcada Ab, Etiska Rådet, puheenjohtaja
- Avoin tiede ja tutkimus -hankkeen asiantuntijaryhmä, jäsen

Jäsen **Erika Löfström**

- Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettinen ennakoarvointitoimikunta, puheenjohtaja
- Suomen Akatemian rahoittama Teaching and Learning Academic Integrity in Social Sciences –akatemiaturkijaprojekti päättyi 31.8.2016
- EU:n Horizon 2020 –rahoitteinen 3-vuotinen ENERI-projekti (European Network of Research Ethics and Research Integrity), jossa Helsingin yliopisto on partnerina ja WP-leaderinä käynnistyi 1.9.2016
- League of European Research Universities (LERU) Research Integrity- asiantuntijaryhmän jäsen (syyskuuhun 2016 saakka)
- League of European Research Universities (LERU) Ethics –ryhmän jäsen (syyskuuhun 2016 saakka)
- European Advisory Board -jäsen: 5th World Conference on Research Integrity, Amsterdam, May 27-31, 2017.
- Esitysten vertaisarvioija: International Conference on Academic Integrity, Middle East Chapter, March 26 - 28, 2016, University of Wollongong in Dubai, Dubai, UAE.
- Esitysten vertaisarvioija: 5th World Conference on Research Integrity, Amsterdam, May 27-31, 2017.

Jäsen **Riitta Salmelin**

- Aalto-yliopiston tutkimuseettinen toimikunta (Aalto University Research Ethics Committee), jäsen

ETIIKAN PÄIVÄ 2016: KUKA OMISTAA TUTKIMUSAINEISTOT?

9.3.2016, Tieteiden talo, Helsinki

OHJELMA

Klo 9.00 Tutkimusryhmät ja tutkimusaineistojen käyttöoikeus -työpaja

Kuka omistaa tutkimushankkeessa tuotetun aineiston ja saavutetut tulokset? Kuka niitä saa käyttää ja millä ehdoilla? Tarvitaanko tähän kansallista ohjeistusta? Toivotamme kaikkien tieteenalojen edustajat tervetulleiksi keskustelemaan tutkimusaineistojen käytöstä aamukahvin äärelle.

Työpaja liittyy Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan ”Vastuullinen tiedeviestintä ja tekijyys” -hankkeeseen. Työskentelyyn johdattelevat hankkeen projektipäällikkö, TaT **Iina Kohonen**, TENKin pääsihteeri, dos. **Sanna Kaisa Spoof** ja TJNK:n pääsihteeri, FT **Reetta Kettunen**.

Klo 11.00 Kuka omistaa tiedon?

- Seminaarin avaus, puheenjohtaja, kansleri emerita **Krista Varantola**, TENK
- Näkökulmia tutkimusaineistojen avoimuuteen: tehokkuus, toistettavuus ja vaikuttavuus, opetusneuvos **Juha Haataja**, Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Datapolitiikka, lakimies **Peter Hänninen**, Helsingin yliopisto

Klo 12.00 - 13.00 Lounastauko (omakustanteinen)

Klo 13.00 Geneettisen tutkimustiedon omistaminen

- Avaus, puheenjohtaja **Tapani Keränen**, TUKIJA
- Geenitutkijan näkökulma, professori **Katriina Aalto-Setälä**, TaY
- Lääketeollisuuden näkökulma, johtaja **Tarja Jalava**, Bayer Oy
- Juristin näkökulma, hallintolakimies **Sirpa Soini**, Helsingin Biopankki
- Filosofin näkökulma, yliopistonlehtori **Markku Oksanen**, Itä-Suomen yliopisto
- Keskustelua

Klo 15.00 Seminaari päättyy

Järjestäjät: *Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK), Biotekniikan neuvottelukunta (BTNK), Geenitekniikan lautakunta (GTLK), Tiedeakatemiain neuvottelukunta (TANK), Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta (TJNK), Valtakunnallinen lääketieteellinen tutkimuseettinen toimikunta TUKIJA, Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE*

#etiikanpäivä

www.etiikanpaiva.fi

Kutsumme tutkijoita, tutkimusryhmien johtajia,
yliopistojen ja tutkimuslaitosten johtoa,
professoreita ja nuorempia tutkijoita
tutkimuseettiseen seminaariin

VILPPIÄ VAI EI?

MA 9.5.2016 KLO 12.30–16.00
TIETEIDEN TALO, KIRKKOKATU 6, HELSINKI

OHJELMA

- 11.30** Salaattibuffet
12.30 Avaus
Järjestöpäällikkö Raija Pyykkö,
Professoriliitto
**Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK) ja sen
loukkausten tunnistaminen sekä
vilppiepäilyjen tutkinta HTK-prosessissa**
Pääsihteeri Sanna Kaisa Spoof,
Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK)
- 14.00** Kahvitauko
14.15 HTK-loukkaus vai lain rikkomus?
Lakimies Mia Weckman,
Tieteentekijöiden liitto
- 14.45** Tutkimusvilppi vai tieteellinen
näkemysero? Rehtorin näkökulma
HTK-prosessiin
Rehtori Tuula Teeri, Aalto-yliopisto
- 15.15** Tutkimusetiikkaa edistämässä tutkijan ja
opettajan monissa rooleissa
Professori Riitta Keiski, Oulun yliopisto
- 15.45** Tiedä oikeutesi, tunne velvollisuutesi
TENKin puheenjohtaja, kansleri emerita
Krista Varantola, Tampereen yliopisto

Tilaisuuden järjestävät Akavan Erityisalat,
Luonnontieteiden akateemisten liitto, Professoriliitto,
Tekniikan Akateemiset TEK ja Tieteentekijöiden liitto
yhdessä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan kanssa.
Tilaisuutta on mahdollista seurata verkossa osoitteessa
youtube.com/user/TheTEKadmin/live
Ilmoittautuminen 29.4. mennessä osoitteessa
professoriliitto.fi > **Ilmoittaudu tapahtumiin.**

PROFESSORILIITTO
PROFESSORFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

TEKNIIKAN
AKATEEMISET | 120
vuotta

TUTKIMUSEETTINEN
NEUVOTTELUKUNTA

Akavan
Erityisalat

TIETEENTEKIJÖIDEN LIITTO
FORSKÄRFÖRBUNDET
The Finnish Union of University Researchers and Teachers